

ՇՏԵՄԵՐԸ

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԵԸ

() ԳՈՍՏ . 1 :

1839.

ԹԻԻ . 8 :

Բալենայի որսորդութիւնը :

ԲԱԼԵՆԱՅԻ մեծցած բալենային երկայնաւթիւնը կը ըլլայ յիսուն ոտքէն մինչեւ վաթսուներկնոց ոտք . ու իր մարմինն պինտ հաստը տեղին շրջապատը երսուն ոտքէն մինչեւ քառսուն ոտք կընայ չափով : Եւ բոր բերանը բանայ , ներսի կողմը կերեայ լեռան խուռջի մը պէս՝ մեծ սենեակի մը չափ , որուն մէջը խոշոր նաւերուն մեծ մակոյկը հանգիստ կըսրդով : Եւ լեզուն կընը մանի մեծ ու հաստ բուրդէ անկողին մը , սակայն իր կոկորդը շատ նեղ է : Պոչը զարհուրելի գործիք մըն է , որ ուղածին պէս կը շարժէ . հասարակօրէն իրեք ոտք երկայնաւթիւն ունի թէպէտ , բայց շարժմունքը խիստ արագ է ու անյաղթելի ուժ ունի : Եւրեմն պոչը զարնէ նէ՝ ձկնորսներուն նաւակը օդին մէջ կը հանէ մարդիկներով , որոնք անձրևի պէս ծովը կը թափին : Եւ վին երեսը պոչը զարնելու ատենը՝ երկու իրեք մղոն տեղ կ'երթայ ձայնը : Աքերը գլխուն երկու կողմերն են , ու շատ սուր են . անոնկ որ ծովուն մէջը պինտ հեռուէն իրար կը տեսնան . ու մարմինն մեծութեալը հետ բաղդատելով շատ պզտիկ են , կովին աքերէն քիչ մը մեծկակ : Գորս վանց ականջ չունի . բայց մորթին տակը պզտի ճեղքուած մը կայ , ուսկից ձայն կընդունի :

Սակոյկ . անասու , ֆիլէպ : — Կոկորդ . պոչակ :

Գլխուն պինտ բարձր տեղը երկու հատ կըր ծակեր կան՝ վեց կամ ութը մատ երկան , ու երբեմն անոնցմէ դուրս ջուր կընետէ շատ բարձր : Բերանին մէջ ակուայի տեղ երկու կարգ սղոցածեւ սկիոր կայ :

Մեծ բալենային գոյնը ճերմակ ու սև խառն է . բայց պզտիկին գոյնը սև է՝ քիչ մը կապուտի կըզարնէ :

Մորթին տակը բոլոր մարմինն շրջապատով եղ է . տեղ կայ որ ութը կամ տասը կամ մինչեւ քսան մատնաչափ հաստու թիւն ունի եղը :

Ահա ասոր համար ու իր ոսկորներուն համար է՝ որ այսչափ յարգի կը համարվի աս ձուկը բոլոր Աւրոպայի ու Ամերիգայի մէջ , ու այսչափ նաւեր ու վաճառականներ Ովկիանոս կելան՝ բալենայի ձկնորսութիւն ընելու :

Աս տեսակ ձուկերը առանց շունչ առնելու չեն կընար ապրիլ . անոր համար շատ անգամ ծովին երեսին մօտ կը լողան . ու երբեմն խողալով ջուրէն դուրս կըցաթկըւտեն : Բալենան ձայն չունի . բայց շունչ առած ատենը պինտ բարձր ու զօրաւոր է ձայնը : Եւ բոր վտանգի մէջ ըլլայ , մէկ րոպէին մէջ չորս կամ հինգ անգամ շունչ կ'առնէ , ու կանգուններով բարձր օդին մէջ կը փրչէ ծովին ջուրը գոլորշի պէս :

Բալենային միսը քանի մը հարուր տարի առաջ Հոլանտայիները՝ Սպանիոնները՝ Գաղղիացիները , ու կարելի է թէ՛ Ինդիացիներն ալ կուտէին . բայց հիմայ միայն Նսկիմացիները կուտեն : Բալենան մէկ , երբեմն ալ երկու ձագ կը ծնանի . ու ձագերուն ծիծ կուտայ ինչպէս կով մը իր հորթին : Շատ սէր ու խնամք ունի ձագերուն վրայ . անոնկ որ վտանգի մը մէջ ձագերը պահպանելու համար ինքզինքը կը

մոռնայ : Բալենայի որսորդութեան ելլողները կը տարածին Հիւսիսային Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ, ու Միլանդեան Ովկիանոսին բոլոր Հիւսիսային կողմերը :

Երևելի վաճառականները Բերիզայի ու Լարոպայի մեծ նաւեր կը խրկեն ամէն տարի : Խաղաղական Ովկիանոս գացող նաւերը երբեմն իրեք տարի կ'ուշանան . դարձած ատեննին ամէն մէկ նաւ իրեք հազար տակաւի չափ եղ կը բերէ : Նաւ մը լեցուն եղը շատ անգամ մէկ միլիօնէն մէկ ու կէս միլիօն զուռուշ կը կտորէ :

Նաւերը իրենց հետը վեց կամ եօթը մակոյկներ ունին . որոնց ամէն մէկուն մէջը պատրաստուած են ճանկեր երկան չըւաններու ծար կապած՝ չորս դի քաշող մէկ դեկավար, ու մէյմալ չըւանները կ'առավարող : Չըւաններուն երկայնութիւնը է հինգ հարուր կամ վեց հարուր գրկաչափ : Երբոր բալենային կրմօտենան մեծ վարդէտութիւնով ճանկին մէկը ուժով մը կընէ տեն բալենային վրայ՝ ու կը մխեն մարմինին մէջ, որ զարնովիլը իմացածին պէս՝ սաստիկ արագութեամբ խորունկը կ'իջնայ . ետեւէն չըւանը թող կ'ուտան, որուն ծարը ճանկին կապված է : Քիչ ատենէն բալենան կը պարտաւորի նորէն ջուրին երեսը ելլալ շունչ առնելու համար . անտենը ուրիշ ճանկ մըն ալ կը զարնեն իրեն, ու ասանկ անչափ անգամ կը վերադառնան մինչև որ արունը կը վազէ ու ձուրը կը հատնի, և վերջապէս կը մեռնի : Ինտեններ կերթան վրան, եղը ու ոսկորները կ'առնեն ու մարմինը կը ձգեն ծովը՝ ծովին մէջի բնակիչներուն կամ սպիտակ արջերուն կերակուրը լլալու, որ անտեղիւնքի ծովեզերքները կը դռնըմնին :

Եսմի Տեառն 1827 Լարոպայի մէջ Պէլիուսի ծովեզերքները մեռած բալենայ մը գտնելի էր, որ քանի մը ձկնորսներ (սթէնթ ըսված տեղը տարեր, ու հոն կը որոնէր ու քններ էին անկիւ : Կարծը վեր է թէ 900 կամ 1000 տարու եղած ըլլայ : Հոս կը դնենք ան անճունի գողանին մեծութիւնը, ծանրութիւնը, և այլն :

Տակառ . Տըւ . — Գի . ճիւղի . — Գլ կալար .
Գիւլեանի . — Գրկաչափ . Գոլած :

Բոլոր երկայնութիւնը	95
Լայնութիւնը	18
Գլխուն երկայնութիւնը	22
Բղեղին ամանին բարձրութիւնը	4 ½
Կանակի ոսկորին երկայնութիւնը	69 ½
Կողերուն ոսկորները 28ը հատ	
Լմէնմէկին երկայնութիւնը	9
Թւերուն երկայնութիւնը	12 ½
Պոչին լայնութիւնը	22 ½
Երկայնութիւնը	3

Բոլոր կենդանիին ծանրութիւնը 172,800
օխայ : Լլած եղը 14,400 օխայ :

Լալբաս :

ԼԱԶՈՐՈՍ Երևելի առակախօսին գերութեան ժամանակը իր տէրը անգամ մը կտոր մը լեկած ու լեղի մեղրապուր որ տըւաւ իրեն, առածին պէս մէկէն կերաւ բոլորը : «Ինչպէս կը ցար ուտել ասանկ լեղի պտուղը», ըսաւ տէրը : Պատասխան տըւաւ Լալբաս, «Լա՛ որ այսչափ բարեբարութիւն տեսեր եմ քեզմէ, զարմանք է մի որ իմ բոլոր կեսնքիս մէջը մէկ անգամ մը կտոր մը լեղի մեղրապուր ուտեմ քու ձեռքէդ» : Գերիին աս ազդու խօսքը աննկ մը ներգործեց իր տէրը, որ անմիջապէս ազատութիւն շնորհեց անոր : «Լա՛ ասանկ սրտով մարդս պարտի ընդունել իր լեղի բաժինը խտուծոյ ձեռքէն» . կըսէ Բրիստոնայ եպիսկոպոս մը :

Օւերունի մարդ իւ :

ՕՂԻՐԵՏ և Տերունի մարդ մը խնձորի ծառ մը կը տնկէր իր պարտէզին մէջ, ու անբաղարար մարդ մը անկիւ անանկ զբաղած տեսնալով զուլեցեց իրեն : «Ինչո՞ւ համար կաշխատիսկոր ծառ անկելու, որ չես կընար յուսալ թէ դուն անոր պտուղը պիտի ուտես» : Օւերունին գլուխը վեր վերցուց, ու իր բրիչին վրայ կը թրնէր ըսաւ . «Լա՛ չի ծնած ուրիշները անկեցին ծառեր, ու ես՝ անոնց պտուղը կը ըսայ . ես ալ հիմոյ կը տնկեմ ուրիշներուն համար, որ իմ մեռնել երթալէս ետքը իմ երախտազիտութեանս յիշատակը մնայ» :

Մեղրապուր . ձմերուկ, քտուրու :

Դամանակ

ԼՍՏՈՒԾՈՅ բոլոր պարզեցներուն մէջը ժամանակէն էլ վե՛լ պատուականը չի կայ . բայց սակայն մարդոց մեծ մասը անոր յարգութիւնը չի ճանչնար , և շատ բաներ անկէ էլ վե՛լ յարգի կը բռնէ : Դատ մարդիկ որ ուրիշ բաներու մէջ յափշտակող են և պահող , ասոր մէջը շուայլ և վատնող կըլլան . կուգին որ օրերը ամիսները և տալիքները շուտով անցնին երթան . և զանազան հնարքներ կը փնտրեն որ շուտ մը անոնք իրենց վրայէն անցնին առանց իրենց խնայելու :

Շատ քիչ տղաք կան որ մէկ օրվան , մէկ շաբաթին , կամ մէկ տարին արժողութիւնը գիտնան : Թէ որ գիտնային , իրենց այնչափ ժամանակը ծուլութեան կամ անառակութեան մէջ չի պիտի անցունէին : Գարաւ տանը մէջ միտքերնին գիրքերնուն պիտի տային . իրենց դասերը սորվելու անանկ պիտի պարագէին , ինչպէս որ իրենց խաղերուն կը պարագէին :

Տասը հազար մարդուն մէջը իրաւ որ մէկը չի կայ , որ երևայ թէ ինքը տղայոց ժամանակը այնչափ յարգի կը բռնէ , որչափ որ իր պարտքն է : Տղան հինգ կամ վեց տալիքեան հասակին մէջը ոսկի հաւքելու յարմար չըլլալուն համար՝ անոր ժամանակը ոչ չինչ կը բռնէ . հինգ կամ տասը դուռուշը խնայելով՝ և մէկ աղէկ գիրք չառնելով անոր , կը ձգվի անիկա որ ութը կամ տասը շաբաթ դուրսէ ծուլութեամբ կամ անօգուտ կեցողով մը անցունէ , քան թէ այնչափ ատենը ան նոյն գիրքովը իր միտքը բանեցունէր :

Եիտակը կուգէս նէ , մէկ օրը մէկ օր մըն է , և մէկ տարին մէկ տարի մըն է . և նոյն բան է որ մենք տղայութեան կամ մանկութեան ատեննիս օր մը կամ տարի մը կորսնցունենք , ինչպէս որ մարդիկ և կնիկները ըլլալուս ետեւ : Սիայն հասակը ոչ ուժ և ոչ ժողովին կուտայ մարմինն կամ մտքին : Թէ որ տղայ մը հանդարտիկ նստի , մինչև որ իրեք՝ վեց՝ տասը՝ կամ քսան տարու ըլլայ , անատենը էլ վե՛լ շուտով չի պիտի սորվի քալել , քան որչափ տարու մը կամ տասը հինգ ամսու եղած ատենը կը սորվի :

Ետեւ ալ թէ որ մեր մանկութեան ատենը չենք սորվիր գործիքն ու գիրքին գործածութիւնը , երբոր մեծեանք մարդիկ ու կընիկները ըլլանք , աս բաներուն մէջը տղոց մէ աղէկ չի պիտի ըլլանք :

Եւ մտածութիւնները կրնան ցուցնել թէ ինտոր որ մեծերուն ժամանակը արժան չէ պարագայ տեղը անցնիլ , անանկ ալ տղոցը . և թէ՛ կըթուլեան արժողութիւնը ճանչնալով՝ տղին ժամանակը ամէն ուրիշ բաներէն էլ վե՛լ յարգի սեպվելու է , ինչու որ անատենն է իր բան սորվելու ժամանակը :

Դամանակը աղէկ գործածելով մարդկային ցեղին վիճակը որչափ տարբեր պիտի ըլլար հիմակվանէն . այնչափ գերազանց՝ որչափ արեգակին լոյսը լուսինին լուսէն գերազանց է . և . . . ո՛հ . . . ինչ տարբերութիւն պիտի ունենային իրենց ակնկալութիւնները յաւիտենականութեան վրայով :

Սիւն բառի տղայ չէս ընէր :

ԼՍՐԻՈՐ ջրհան մը միշտ կը գործածվի , քիչ աշխատութիւն հարկաւոր է ջուր հանել անկից . միայն առջի բաշխող դուրս կը վազէ ջուրը՝ բարձրը ըլլալուն պատճառաւ : Բայց թէ որ երկար ժամանակ առանց գործածելու մնայ ջրհանը , մէջի ջուրը կը ցածնայ , և երբոր ջուր պէտք ըլլայ՝ խել մը ատեն պիտի աշխատիս ու հապտ թէ ջուրը կուգայ : Ետոր պէս է աղօթքն ալ . երբոր միշտ աղօթք կընենք , ամէն պզտի բաները մեզ կարթնցունեն աղօթք ընելու , ու միշտ պատրաստ են մեր բողձանքները ու խօսքերը սրտերնուս դուրս բխելու : Բայց թէ որ ատեն մը զանց կընենք աղօթքը՝ ետքը դժուարին կըլլայ մեզի աղօթք ընելը . ինչու որ ջուրը ջրհանին մէջը կը ցածնայ :

Տրամաբան :

Եթարիշտ մարդոց տրամաբանը թոյն մըն է որ կը կորսնցունէ զիրենք . բայց սուրբերուն տրամաբանը Եստուծոյ ձեռքովը բարեխառնած գեղ մըն է որ կենք ու առողջութիւն կուտայ իրենց :

Ջրհան . Բառապատ :

Կրօն :

ԿՐՕՆԱԲԻՐ ամէն մեր խորհած և ըզգացած, կամ խօսած և կամ ըրած բաներնուս մէջը պէտք է որ մտնայ : Ի՞մէն առտու պարտինք մտածել, թէ մէկ օր մը կըսկրինք իրոր, որ բոլորովին Մատուծոյ տուրքն է, և բոլորովին Մատուծոյ մատուցանելու արժանաւոր է, և որուն համար ասկից ետքը համար պիտի տանք Մատուծոյ ատենակին առջևը : Եւ ասանկ մտածելէն ետեւ նոյն օրը շատ անգամ միտքերնիս բերելու ենք ան նոյն խորհուրդները, ու Մատուծմէ խնդրելու ենք իր ամենազօր շնորհքը, որպէս զի միշտ մենք մեզ Մատուծոյ սրբազան ներկայութեանը առջին ըլլալ զգանք, ու անանկ մեր վարքերը կառավարենք որպէս թէ իր ամենատես աչքը միշտ մեր վրայ կընայիկոր :

Ի՞մէն իրիկուն մենք մեզ պարտինք քննել թէ ի՞նչ բանի մէջ մեղանչեցինք, ի՞նչ բանի մէջ մեր պարտաւորութիւնը զանց ըրինք կամ յանցաւոր գտնուեցանք : Ի՞մէն ասանկ զանցաւորութիւններուն կամ յանցանքներուն համար, Մատուծոյ շնորհայ աթոռին առջևը մենք մեզ պարտինք խոնարհեցունել, ու դօրութիւն խնդրել Երկինքէն մեր կեանքը նորոգելու համար, և բոլոր առաքինութեանց ու Մատուծած պաշտ վարուց մէջ յաւաքանալու համար :

Եւ զիտանք ևս որ թէպէտ Մատուծոյ Թագաւորութեանը սահմանին մէջն ենք, բայց խաւարին դուրսէրը չորս կողմերնիս պատած են. ուստի բնաւ չի պարտինք անկողիններնուս մէջ հանգստանալու մտնալ, առանց ջերմեռանդ աղօթքով մենք մեզ ամուրցունելու : Աստանան կըփախչի անկից որ աս երկնային զէնքովը զենուորած է : Բանկ մարդուն քունը որ փախչելու ըլլայ, ինքը պիտի դիմէ ան ամէնէն աղէկ և մի միայն ապահով Բլբուրը, ուրկից մխթարութիւն և վայելչութիւն կը բխի : Դաւիթին, Հեղային ու Պողոսին նման, և ճիշտ մեր ամէնօրհնեալ Տէրջը նման, իր աղօթքը ու աղաչանքը կէս գիշերուն առ Մատուած կեղան. ու իր հանգիստ և զօրացուցիչ քունին մէջը նոյն Մատուածը բոլոր չարերէն կը պահէ անիկա, ու իր երազները անգամ սուրբ երազներ կընէ :

Գաղտնի Լռութիւն ընելու վրայ :

ԼՐԻՐՈՐ կըզգանք թէ գաղտնի աղօթք ընելու սիրտ չունինք, պարտինք մէկէն մենք մեզի հարցունել թէ, Բողոք կուղէ ի՞նչ որ Մատուած մեր աղօթքները լսելու սիրտ չունենար, կամ մեր Ա՛իջնորդը աղօթքնիս Մատուծոյ աթոռին առջին ներկայ յարցունելէն հոգնէր : Եւ թէ աս հարցումը մէկէն խելքերնիս գլուխնիս չի բերէ, ու անանկ մեզ մեր խուցը չի խրկէ մեր կամքովը, նորէն պարտինք հարցունել թէ, Ի՞նչ պիտի մոմտայինք, ի՞նչ պիտի զգայինք և ընէինք, թէ որ Հայրը իր ականջները դոցեր մեր աղօթքը լսելու, թէ որ Որդին անոնք իր խոնկին ոսկեղէն բուրվառէն դուրս ձգէր, և Սուրբ Հոգին բոլոր իր օգնութիւնը ալ մեզմէ վերցունէր : Իսկ կա մոմտալը անգամ սոսկալի բան է : Եւ թէ որ աս սոսկալի բանը մեր վիճակին պատահելու ըլլար, ի՞նչպէս պիտի աղաչէինք որ Մատուած Թող տար մեզի սկըսել ու շարունակել հոգիով գաղտնի աղօթք ընելու սովորութիւնը : Ի՞նչպէս պիտի ողբայինք վախի ու կասկածի մէջ, մինչև որ նորէն զգայինք թէ սուրբ Հոգին մեր տըկարութիւններուն կօզնէկոր, և աղօթք ընելու շնորհքը մեր գլխուն վրայ կը հոսէկոր :

Մատուծոյ հետ հաղորդութիւնն ունենալուն ինչպէս :

(Օգոստինոս կըսէ թէ, Ով որ Մատուծոյ հետ հաղորդութիւն ընել կուզէ, պարտի միշտ աղօթել, և շատ կարգաւ հոգեւոր գիրքերը, ինչու որ երբոր աղօթք կընէր, Մատուծոյ հետ կըխօսէր, ու՛րբոր կըկարդանք, Մատուած մեր հետ կըխօսի : Սուրբ գրքը ուսումը շնորհաց երկու երևելի գործքերը կըկատարէ մեր վրայ : Միտքերնիս կըլուսաւորէ ու կըփարժէ, և անկէ ետեւ մարդս աշխարհի ունայնութիւններէն զատելով դէպի Մատուծոյ սէրը կառաջնորդէ :

Բայց երբոր աղօթքի մէջ Մատուծոյ հետ կըխօսինք կըսէ Բարսեղ, պարտինք սրտերնուս խօսիլ. վասն զի երբոր ինքը իր Սուրբ Գիրքով մեր հետը կըխօսի, մեր սրտերուն է որ կըխօսի :

Սեբ Բերեալի :

Բրիտանոս սէրը խորունկէ ան գերեզմանին պէս ուր որ ինքը պառկեցաւ, բարձր է երկինքէն պէս ուր որ ինքը ելաւ, հին է յաւիտեականութեան պէս, ու մայուն քուկին անմահ հոգիիդ պէս :

Բառարան :

ԲԻՉ առարկաներ կրդանքովին որ այն չափ էվելի զարմանքով և հիացումով արթնցունեն մեր միտքը՝ որչափ ան ամենափոքր և աննշան կենդանին, որ կրավի Բուստի Որդ : Բնութեան մեծ գիրքին մէջը Թէպէտ ամէն երեսներուն վրայ զարմանալի բռնեցու կըպատահինք, բայց ընդհանրապէս մէկ զգալի համեմատութիւն մը կըտեսնանք գործողին և գործըված առարկային մէջը : Բայց սակայն աս ամենափոքր միջատ կենդանիին վրայով սաանկ համեմատութիւն մը և յարմարութիւն մը մենք չենք կրնար զգալ : և երբոր լռիկ զարմանքի մը մէջ մնացած անոնց նորանշան աշխատութեանը վրայ կըսկըսինք մտմտալ, աս մտածութիւնը մեզ կըհիացունէ ան լակին իմաստութեանը և զօրութեանը վրայ, որ իր արարածներուն ամէնէն տըկարը ամէնէն երևելի գործ մը կատարելու համար կըգործածէ :

Բուստ բոված գոյացութիւնը՝ կերևայ Թէ մինչև 1720 Թըւականը մէկ բոյս մը ըլլալ կըկարծուէր, երբոր պարոն Պէյրոնէլ Մարսիլիացին սկըսեց և երսուն տարիի չափ շարունակ քննելով ստուգեց Թէ բուստը ոչ Թէ բոյս է, հապա մէկ կենդանի մըն է Պորիպոլի Բաշարանի տեսակէն : Ընտեսնէն ետքը աս տեսակ կենդանիներուն ընդհանրապէս կենդանաբոյս անուն տրվեցաւ, Թէպէտ և քանի մը նոր ճամբորդներ տակաւին Վարաբոյս կըկոչեն անոնք : Ըսկենդանիները՝ որոնց վեց տեսակը գտնուեցաւ, նուրբ մասններ ունին, որ դուրս կուտան կաթնային հիւթ մը կենդանական խէծով՝ կըպին հողով և ուրիշ գոյացութիւններով : Կենդանին երբոր դուրս կուտայ աս հիւթը, կըպնդանայ ու կըթանձըրնայ ան : Բնագիւնները աս գոյացութիւնը լոկ բնակարանը չեն կարծեր, հապա բուն կենդանիին մէկ մասը, որուն անանկ հողորդակցութիւն մը ունի կենդանին ինչպէս որ խիտնջը կամ ոտքէն իրենց խեցիին հողորդութիւն ունին, և առանց անոնց երկար չեն կրնար ապրիլ : Ըս աւելորդ հիւթին

մարմնէն յառաջ գալը բնական քիմիքականութեան մէկ գործն է, որ մարդկային ճարտարութիւնը չի կրցաւ անոր նմանը գործել կամ յայտնի ընել անիկա : Բայց ճշմարիտ է որ աս փանաքի կենդանին աս միջոյններով կարողութիւն ունի ահագին քարեղէն լեռներ կանգնեցունել, որ բաւական ըլլայ Ովկիանոսին սոսկալի զօրութեանը դէմ դնել, մինչև անգամ անոր սաստիկ խռոված ատենը հովերով և մըրիկներով :

Բուստին որդը մեծ ծովերուն շատին մէջը կըգտնուի, և մանաւանդ խիստ շատ կայ Միջերկրական ծովին մէջը, ուր շատ գեղեցիկ ձևերով և գոյներով բուստ կըշինէ : Բայց մասնաւորապէս Խաղաղական Ովկիանոսին մէջը աս շնչին աշխատաւորը ան մեծամեծ փոփոխութիւնները կըգործէ, որոնք մարդիկներուն սքանչելի գործքերէն գերազանց են :

Խաղաղական ծովին ան մասը՝ ուր որ աս գործողութիւնները կըլան, կըկոչվէր Վըտանգաւոր Բըշպէղադոս, ան անհամար բառային կղզիներէն՝ որոնք խիստ շատ կըգտնուին հոն ջուրին մէջը ծածկըված : Բայց նոր ատեններս ան տեղը Բատային ծով կոչվեցաւ : Վրանի մը հարուր մըոն տեղ կըտարածի աս ծովը, որուն բոլորը խիտ առ խիտ զարդարված է ժայռերով, կղզիներով, և բուստի սիւներով, որոնք միշտ իրարու հետ կըմիանան : Հոն կարելի է Թէ շատ մեծամեծ նաւեր փախվըտած ժայռերուն զարնըվեցան, և յաւիտեան ծովին յատակը իջան : Հոն անոնց նաւատիկներէն ոմանք իսկոյն կորսըվեցան, և քմանք ալիքներով ժայռերուն վրայ ինկած :

Բուստ . Բըման : — Խիտնջ . ասլանիկող : — Ոտքէ . քարէն-իւրիւր :

անօթութենով էվերի՝ սոսկալի մահուան պատահեցան :

Բուստէ բաղադրեալ կղզիներուն գլխաւոր բազմութիւնը է՝ Նոր Հեբրիդէսէն զէպի արեւելք Բարեկամաց կղզիները, Նաւորդաց կղզիները, և Բնկերութեան կղզիները . և առ վերջինս Հիւսիսային կողմը Սարգէսաար : Եւ կղզիներուն մէջ տեղը կան շատ ժայռեր և փոքրիկ կղզիներ, որոնք կըցուցնեն թէ ամենը մէկ հասարակ հիմն ունին, և թէ որդերուն գործը միշտ յաւաքանալու վրայ է՝ որով անոնք ասկից հաբը ծովին երեսին վրայ մէկ պիտի ըլնան :

Եւ կղզիներուն շինիլը և յաւաք գալը ասանկ ստորագրված է : Ծովին մակերևոյթէն շատ խորունկը՝ որդերը ժայռերուն վերի սուր ծայրերուն վրայ կը փակ չին, որ ան ժայռերը Ովկիանոսին յատակը կը գոյացունեն, և անոնց շատերը կը կարծրվին թէ խաղաղական ծովին մէջը հրաբուխներ էին : Եւ հիմերուն վրայ գործել կըսկըսեն ան պոտի ճարտարապետները, վերը ստորագրված իրենց հիւթովը յարկ յարկի վրայ իրենց քարեղէն բնակարանները շինելով, մինչև որ վերջապէս գործը ծովին մէջէն վեր կելլայ, և կը շարունակ վի այնչափ բարձր՝ որ տեղատութեան ատենը գրեթէ ջուրէն դուրս կը մնայ կըցամքի . և ան ատենը ալ որդը կը դադրի ան մասին վրայ գործելէն : Եւ անկ մէկ հաստատուն քարեղէն հիմ մը շինվելով, իւրաքանչիւր մակընթացութիւն անոր վրայ կը նետէ խեցիներ՝ բուստի կտորներ՝ ու ծովին աւազը . և անոնք ալիքներուն գործողութիւնովը կտորտած իրարու հետ միանալով, ատենէ ետեւ կը քարանան, և ասանկ մակերևոյթը հետզհետէ կը բարձրացունեն : Երեգակին ջերմութիւնը անանկ կը թափանցէ աս քարերուն, որ տափակ տափակ կը կտորոտէ անոնք, և ան կտորները նորէն ալ էքները իրարու վրայ կը գլորեն մակընթացութեան ատենը : Եւ նոյնպէս գործող ծովը կը շարունակէ խեցիները՝ ծովեզերեայ կենդանիները՝ և ուրիշ բաները վեր նետել, որոնք քարերուն մէջի պարապ տեղերը կը լեցունեն . և երեսի աւազը հիմայ հաստատ մնալով, ալիքներով անոր վրայ ինկած սերմերուն և բոյսերուն պարապ հո-

ղի մը տեղ կը բռնէ, որուն վրայ շուտով կը բուսնին, և ան նոր գոյացած երկրին խտողեցունելու սպիտակութեանը վրայ աղւոր շուք մը կը ընեն : Ծառերուն բունները ուրիշ կղզիներէն գետերուն ջուրերովը ծովը իջնալով, հոս մէկ հանգստարան մը կը գտնան, և անոնց հետք քանի մը պոտի կենդանիներ ալ կուգան, գլխաւորաբար միւլէսներ և միջատ կենդանիներ : Ծառերը դեռ անտառ մը չի յօրինած՝ ծովային թռչունը իր բոյնը անոնց մէջը կը շինէ, և շուտով ցամաքային թափառական թռչունը թռկիւրը ապաւինութեան տեղ կընէ իրեն : Եւ տենէ մը հաբը դիպումով մարդ մը կելլայ հոն ան պարարտ և պողաբեր գետնին վրայ իր խրճիթը կը շինէ, և ինքզինքը աս նոր արարածին տեղ և ստացող կը կոչէ : Հատ չանցած հեւաւոր աղբերուն նաւերը հոն իր ծովեզերքը կուգան կը հասնին, քաղաքավարեալ երկիրներուն պտուղները և բարիքները իրեն բերելով :

Եւ կղզիները իրարմէ կը տարբերին մեծութեամբ՝ ինչպէս նաև կատարելութեամբ : Պիչէ նաւապետին քննած երեսուն վերկու կղզիներէն՝ ամենէն մեծին տրամագիծը երեսուն մղոն էր, և ամենէն պոտիկինը մէկ մղոնէն քիչ մը պակաս : Ծանազան ձկներ ունէին անոնք, և բոլորն ալ բուստի որդէն շինված էին՝ բացի մէկէն՝ որ Հէնտէրալին կղզին կը կոչվի, որուն մէկ մասը բուստի որդով պատած էր . և ամենն ալ կերևաին թէ կենդանաբոյսերուն շարունակ գործողութիւնովը կը բռնեն սնկոր, որ ան կենդանաբոյսերը հետզհետէ կը շարունակ և ծովին յատակին ի վեր կը շինեն կոր ան մասերը՝ որոնք դեռ հիմ յ ջուրին երեսէն ցած են :

Ըստ տեղը արժան է նշանակել թէ բոլոր
աս կողմներուն մէջը կարելի է գտնալ ա-
ռաւոր և անուշ ջուր մը , միայն իրեք կամ
չորս ոտք փորելով բուստը : Ըն ծովերուն
մէջը պըտըտող նաւապետներուն միւծ բան
մըն է ասիկա , ուր որ ասանկ մէկ աղբւր
մը խիտոյ յարգի է իրենց քաջած սաստիկ
տաքութեան պատճառովը : Աւ կըրցուցնէ
եւ բուստին ունեցած զօրաւոր յատկու-
թիւնները , որոնցմով ծովին ջուրը իր աղի
մասունքներէն կը բաժնէկոր : Ըս յատկու-
թիւնները՝ որոնք հաւանականաբար քիմի-
քական յատկութիւններ են և չէ՛ թէ միայն
ջուրին քումովելուն յատկութիւնը , բնաւ
չի քրննրվեցան կամ չի փորձրվեցան . բայց
անանկ նիւթեր են , որոնց վրայ արժան է
թէ բնաղնիները և գիտուն անձինք խոր
հին :

Բուստին աճելուն արագութեանը վրայ
բաւական տեղեկութիւն չունինք : Ստեղ-
ղա կամ (սնապուրկ կողին կը կարծրվի թէ
միայն պղտի ժայռ մըն էր , երբոր Ստեղ-
ղա անուն նաւը անոր զարնըլելով խորտա-
կեցաւ յամի հեռուն 1792ին : Ընկա հի-
մայ մէկ կողի մըն է տասնըչորս մղոն եր-
կայնութեամբ , և մէկ կողմը բարձր ծա-
ռերով ծածկրված է : Սկսեմ 1792էն
մինչև հիմայ ինչպէս շուտով աճեցաւ
բուստը : Բայց պէտք է գիտնալ որ Պիչէ
նաւապետը իրեք երկաթ խարխիս գտաւ
որ կարծեց թէ Ստեղղա նաւին խարխիս-
ներն էին բուստին ցած տեղերուն վրայ ին-
կած . և ան խարխիսներուն բոլորտեքը
բուստը չէր աճեր . ուսկից կերեալ թէ
բուստը իր նոյն վիճակին մէջը մնացեր էր
առանց աճելու : Բայց սակայն ան նոյն
ժայռին վրայ խեցիներ գտնրվեցաւ՝ որոնց
վրայ բուստը աճեր էր . ուստի կերեալ
թէ երկաթին ժանկը թող չի տըւաւ որ
բուստը իր վրան աճի , երբոր բոլոր ուրիշ
տեղերը կաճէր ու կը բուսնէր ան : Բոլոր
նաւապետները որ աս ծովերուն մէջ կը պը-
տըտին , կըսին թէ՛ ան տեղերուն վրայ շին-
ված աշխարհացոյցները հետզհետէ բանի
մը պիտանի չեն ըլլար . որովհետեւ անհա-
մար նոր ժայռեր կան որ շարունակ ծովին
երեսը կը լլանկոր :

Երոսեալ :

ՍՏԵՆ քիչ անձինք կը գտնրվին որ ա-
րեւմտեան կողմը տեսած չըլլան ան գե-
ղեցիկ աստղը արեւը մարը մոնալէն քիչ մը
ետքը , որնոր լուսավար կամ խրիկվան
Լսող կը կոչենք : Ըս աստղը Երոսեալն է .
ասիկա երկրորդ մոլորակն է արեգակէն .
երկինքին մէջը ամէնէն պայծառ աստղն է ,
և աս պատճառաւը դիւրին կորոշվի ուրիշ
մոլորակներէն :

Թէ որ քանի մը օր իրարու վրայ աս մո-
լորակը գննելու ըլլանք , պիտի գտնանք որ
միշտ մի և նոյն հեռաւորութեամբ չի մնար
արեգակէն , հապա կերեալ թէ ամէն օր
մէկ աստիճանին հինգ մասին իրեք մասին
չափ կը մօտենայ կամ կը հեռունայ անկիւ .
և թէ՛ երբեմն արեգակին արեւելեան կողմն
է և երբեմն արեւմտեան , շարունակ մէկ
սահմանված միջոցի մը մէջ ետ և յառաջ
շարժելով :

Որովհետեւ Երոսեալը բնաւ 48 աստի-
ճան չի հեռունար արեգակէն , անոր հա-
մար բնաւ կէս գիշերուն չի տեսնրվիր կամ
արեգակին հետ հակադրութեան մէջ չի
գտնրվիր , միայն իրեք ժամ արեգակին
մոնալէն ետքը և իրեք ժամ ելլալէն առաջ
տեսնրվելով : Պինտ առաջ արեգակը մարը
մոնալէն ետև միայն քանի մը րոպէ կը տես-
նանք . երկրորդ իրիկունը դժուարութեամբ
մէկ զգալի փոփոխութիւն մը կը նանք գրա-
նալ իր դրութեանը մէջ . բայց քանի մը
օրերէն ետքը կիմանանք թէ արեգակէն
խել մը ետ մնացեր է , և կը շարունակէ
կոր օրէ օր հվելօք ետ մնալ , և իրիկունէ
իրիկուն ուշ մարը մոնալ մինչև որ 46 աս-
տիճանի չափ հեռունայ արեգակէն :

Հիմայ կըսկըսին որէն դէպ 'ի արեգակին
մօտենալ 'նոյն կերպովը յառաջ երթա-
լով ինչպէս որ անկից հեռուցաւ , և իրի-
կունէ իրիկուն կանուխ մարը մոնալով ,
մինչև որ վերջապէս արեգակին հետը մէյ-
տեղ կը մոնայ , ու անոր լոյսին պայծառու-
թեանը մէջ կը ծածկըվի :

Ըս հիմակվան ստորագրված երեւոյթէն
քանի մը օր ետքը՝ առարվանց արեւելեան
հորիզոնին մօտերը մէկ պայծառ աստղ մը
կը տեսնանք որ առաջ չէր տեսնրվիր : Ը-
սիկա էւ Երոսեալն է , ու հիմայ կը կոչվի

Լուսաբեր կամ Լուսաօրոտան Բստղ : Ինքը հետզհետէ արեգակէն կը հեռանայ , և աւելնալով մէյմէկ քիչ կանուխ կը ծագէ : մինչև որ 46° դէպ 'ի արեւմուտք հեռունայ անկից , և հոն կերևայ թէ կանկ կառնէ քանի մը օր : Լսեքը կըսկըսի իր ճամբան ընել դէպ 'ի արեգակին մօտենալու ամէն առաւել քիչ մը ուշկեկ ծագելով , մինչև որ արեգակին հետը կը ծագէ , և մենք ալ կը դադրինք անկիւ տեսնալէն : Բանի մը օրէն ետքը իրիկվան աստղը ն լին կըտեսնուի արեւմտեան կողմը արեւին շատ մօտը , և նորէն ան նոյն եղանակովը կըյառաջանայ : Բանկ է ահա Բրուսեակին դգալի երևոյթը :

Բրուսեակը 224 օրվան մէջը արեւմուտքէն դէպ 'ի արեւելք արեգակին բոլորովը կը դառնայ 68,000,000 մղոնի չափ հեռաւորութիւնով , իր շրջանին վրայ 80,000 մղոն ճամբայ ընելով մէկ ժամին մէջը : Իր առանցքին վրայ 23 օրվան , 21 րոպէին և 7ը վայրկեանին մէջ անգամ մը կը դառնայ : Ուստի իր օրը մեր օրէն 25 րոպէի չափ կարճ է , բայց իր տարին մեր 7 ամիսին կամ 32 շաբաթին չափ է :

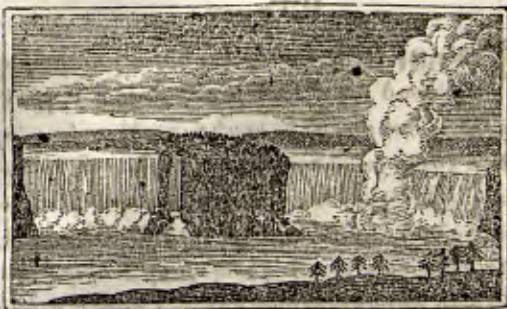
Բրեգակը մեզի երեւցածէն երկու անգամ մեծ կերևայ Բրուսեակին վրայէն , և Բրուսեակը երկու անգամ էվելի լոյս և ջերմութիւն կընդունի անկից քան որչափ մենք կընդունինք : Իր շրջանակը երկրիս շրջանակին մէջն է , ինչու որ եթէ անանկ չըլլար նէ այնչափ անգամ արեգակին հետ հակադրութեան մէջ պիտի տեսնուէր որչափ որ զուգընթացութեան մէջ կըտեսնուի , բայց ընտ տեսնուած չէ թէ Բրուսեակը արեւելքէն ծագէ արեւին մարը մօտածատներ : Բայց փայլածուն շրջանակին դուրսի կողմն է , ինչու որ փայլածուն 23° հեռու է արեգակէն , բայց Բրուսեակը 46° հեռու է անկից :

Բրուսեակին ճամբարիտ տրամագիծը 7621 մղոն է , բայց իր մեզի երեւցած տրամագիծը և պայծառութիւնը միշտ կը փոխվի իրիկի , երկրէս ունեցած հեռաւորութեանը նայելով : Երբոր Բրուսեակը ու երկիրս արեգակին նոյն կողմը գտնուին նէ , միայն 26,000,000 մղոն հեռու է երկրէս ան . երբոր երկիրս արեգակին մէկ կողմը և Բրու-

սեակը մէկալ կողմը գտնուին նէ , 164,000,000 մղոն հեռու է երկրէս : Թէ որ իր լուսաւոր կիսագունտին բոլորը մեզի դարձած ըլլայ , երկրիս խիստ մօտ եղած ատենը , իր ընդհանրապէս ցուցուցած լոյսին և պայծառութեանը քսանըհինգ անգամ էվելին պիտի ցուցնէր , և մէկ պզտի պայծառ լուսին մը պիտի երևար մեզի անկիւս . սակայն երկրիս խիստ մօտ գտնուած ատենը իր մութ կիսագունտը մեզի դարձած է :

Երբոր աղէկ դիտակով մը նայվի , Բրուսեակը ոչ միայն փայլածուն պէս լուսինի նման փոփոխութիւններ կը ցուցնէ իր վրայ , հապառաւ անհարթութիւն մը կամ խորտաբորտութիւն մը իր մակերևոյթին վրայ : Կը բիծեր և փայլուն շուքեր , բըլուններ , ձորեր , և բարձր լեռներ կերևան հոն : Բայց իր մթնոլորտին խիստ թանձր ըլլալուն պատճառաւ , սա խորտաբորտութիւնները դժուարաւ կը տեսնուին իր վրայ , քան թէ ուրիշ մոլորակներուն վրայ :

Բրուսեակին լեռները փայլածուն և լուսինին լեռներուն պէս շատ բարձր են իր հարաւային կիսագունտին վրայ : Եթէ երեւելի աստեղաբաշխին գննութեանը նայելով որ տասը տարիէն էվել սա մոլորակը քննեց , անոր լեռներուն մէկ քանինները այնչափ բարձր են որ տասը մղոնէն մինչև քսաներկու մղոն կը հասնին : Էրշէլին գննութիւնները չեն ցուցնէր թէ ան լեռները այնչափ բարձրութիւն ունենան : Ինքը Բրուսեակին տրամագիծը 8649 մղոն ըլլալ հաշիւ կընէ , անոր բոլոր մարմինը երկրիս մարմինէն մեծ դնելով վեցերորդ մասին չափ : Բանի մը երեւելի աստեղաբաշխներ կը հաստատեն որ շատ անգամ Բրուսեակը իր հետը մէկ արեւմտեակով մը տեսած են . և մանրամասնաբար կը խօսին աւոր մեծութեանը և երևոյթին վրայ , անոր ժամանակաւոր դառնալուն և Բրուսեակէն ունեցած հեռաւորութեանը վրայ : Կըսվի թէ իր փոփոխութիւններովը հեռաւորութիւնովը և մեծութիւնովը մեր լուսինին կընմանի : Ուրիշ աստեղաբաշխները կուրանան ատանկ մարմին մը ըլլալը , ինչու որ 1761ին և 1769ին Բրուսեակը արեգակին սկուառակին վրայէն անցած ատենը , անոր հետը արեւմտեակ չի տեսնուիլ : ցաւ :

Յ. Վ. Ժ.

ՕՐԵՆՕՐԵՆ երկիրներու մէջ գտնուած ջրվեժներուն մէկ քանիին վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տալը կրկարծենք թէ հաճելի պիտի ըլլայ ամէն ընթերցողներուն :

Ներսէս գետը՝ որ Նգիստոսի մէջ գլխաւոր , և աշխարհի երևելի գետերուն մէկն է , քանի մը ջրվեժ ունի՝ որոնց մէկը կըսվի թէ քիչէն քիչ քառսուն ոտք բարձրութիւն ունի , և կէս մղոնէն էվել լայնութիւն : Գետին և անոր ջրվեժին երկու կողմը զարդարող անտառները ան երևելի տեսարանին հետ մեծ գեղեցկութիւն կըխառնեն :

Լամէնէն մեծ ջրվեժը Ներսէսի և գուցէ բոլոր աշխարհի մէջ , միանգամայն բարձրութիւնը և բոլոր ջուրը մէյտեղ մտածելով , Հ վետի մէջ Նուէտ գետին ջրվեժն է , որ մէկ տասարեզ լայնութեամբ 400 ոտք բարձրութենէ կըվազէ :

Հիւսիսային Լամբիգան ալ քիչ համբաւունի իր երևելի ջրվեժներովը : Միսսուրի գետը՝ որ 4500 մղոն երկայնութիւն ունի՝ և աշխարհի գետերուն ամէնէն մեծն է , չորս մղոն տեղին մէջ մէկ տեղ մը 26 ոտք բարձրութենէ կըվազէ , ուրիշ տեղ մը 13 ոտք , և երկուրդ տեղը 48 ոտք բարձրութենէ կըվազէ բայց ի ուրիշ մանտրտիկ ջրվեժներէն : Բնիկ քանի մը մղոն վարը աս երևելի գետը 87 ոտք ուղղահայեայն բարձրութեամբ ջրվեժ մը ունի :

Քանատայի մէջ Գուէպէի մօտերը Սոնթմօրէնի գետը 250 ոտք զրեթէ ուղղահայեայն բարձրութեամբ ջրվեժ մը ունի . ու գետին նոյն տեղի լայնութիւնը է 100 ոտք : Յ. Վ. Ժ. վարի կողմը գետին երկու կողմերը ապառաժ քարեր են , որոնք

իրենց բարձրութեամբ ան տեսարանին շքեղութիւնը շատ կէվելցունեն :

Բայց Նեակարայի ջրվեժը արժանի է որ բնութեան աս զարմանալի բաներուն ցոնկը վերջացունէ : Բնիկ 150 ոտքէն է վել ուրդ ահայեայն բարձրութենէ մը վար կըթափի . և գետը անանկ լայնութիւն և խորութիւն մը ունի որ մէկ ժամին մէջ 28,800,000,000 հօխայ ջուր կըվազէ ան տեղէն : Սխայն աս մտածութիւնը ան ահարկու բարձրութեանը հետ մէկ ընելով , հերքէ է որ մէկ մարդու մը միտքը անպատմելի զարմանքով լեցունէ :

Ջրվեժին ահարկու ձայնը կըսվի թէ մինչև 50 մղոն հեռուէն կըլսվի երբեմն : Ջրվեժին տեղէն կէս մղոնի չափ վերը անանկ արագընթաց է գետը , որ զրեթէ ինչ տեսակ կենդանի որ անգուշութեամբ հոսկուզայ , անհնար կըգտնայ ետ դառնալ : հապա սոսկալի խռովութեամբ ջուրին հետը վար կերթայ իրեն վերջին կործանումը ընդունելու . բայց վայրի բազէր կան՝ որոնք գետին վրայ լողալով ջուրին հետը մինչև ջրվեժին տեղը կուգան , և երբ ջուրը ալ վար թափվելու վրայ է՝ կըթռչնեն կերթան :

Ս. Վ. Ժ. շարունակում :

Բ. և բազմամարդ երկիրներու մէջ ըստորին աստիճանի կամ աղքատ մարդիկ շատ անգամ մեծ նեղութիւն կըբաշխնկոր աս դարիս մէջը կերակուրի սրահսութենէ : Օրր օրինակ Բնգլիայի մէջ անգամ քանի մը տարի առաջ՝ աս տեսակը մարդոցմէ շատերը որոնք մեքենական արհեստներով կապրէին , գործի կամ առուտուրի պակասութենէ շաբաթներով պարապ մնացին . և չի կրցան ուրիշ մէկ միջոց մը գտնալ ապրելու , բայց եթէ հասարակաց կամ մասնաւոր անձանց ոգորմութիւնովը : Զինի մէջ ալ շատ անգամ կըպատահի մէկ ընդհանուր նուազութիւն մը , որ կըթռչի թէ բոլոր ժողովուրդը պիտի կորսնցունէ :

Նոր ատենները Ներսէսի շատ աղքատուն վրայ աս աղէտը եկաւ , և երբեմն ալ ան սոսկալի ժանտախտը իր հետը ընկեր առած էր : Բանի էր ան սովը որ հանիմար քայի մէջ եղաւ յամի հետուն 1405 , և դալ

ձեալ 1484ին խաղիա նոյն տառապանքը
քաշեց :

Սակայն առջի դարերուն մէջ էվելօք
յաճախ և ընդհանուր էր սովը , քան թէ
հիմայ : Ինչպէս Սրբազան Վատմութիւնը
շատ սովերու վրայով մեղ կրտեղեկացու
նէ , որ պատահեցան նաև Քանանու երկ
րին մէջ , ուր որ կաթ և մեղր կրբխէր .
և ան սովերուն մէկ քանինները շատ սաս
տիկ էին :

Օանազան պատճառներ հնար է տալ
աս յաճախութեանը . ինչպէս՝ երկրագոր
ծութեան արհեստը այնչափ չէր զործած
վէր . մարդիկ անանկ զբաղեալ էին պատե
լագմներու մէջ , որ երկիրը գործելու ժա
մանակ չունէին . ոչ ալ սիրտ ունէին վար
ու ցան ընել և աշխատիլ ան պտուղներուն
համար , որոնք եթէ բռնաբարութիւնը
նող դօրքերուն ոտքին կոխան չըլլային ալ
նէ , թշնամիներուն կերակուր ըլլալով ան
շուշտ իրենց աւերմանը պատճառ պիտի
ըլլային : Ա երջապէս առջի ատենները հի
մակվան պէս դիւրին բան չէր մէկ երկիրէն
մէկայ երկիրը պաշար տանել և անանկ
մէկ տեղին աւերորդովը մէկալին պակսու
թիւնը լեցունել :

Բայց վաճառականութեան և երկրագոր
ծութեան հիմնու վիճակին մէջը , աշ
խարհի բնակիչները այնչափ վտանգի մէջ
չեն սով տեսնալու : Իհէ որ ցորենին մէկ
տեսակը վտանգի մը հանդիպի , մէկ ուրիշ
տեսակը շատ անգամ առատ հունձ կուտայ
մեզի ան առջինին տեղը . և թէ որ մէկ եր
կրի մը մէջ բոլոր հունձերը ոչնչանան ,
հարկաւոր եղածը ծովով ու ցամաքով ու
րիշ տեղերէ կըտարվի հոն : Իբաւ ծոյ
լերուն և գինովներուն զաւկըները հինու
մին լաթերով հազված են և աղէկ բան մը
չունին ուտելու , թէպէտ ուրիշ մարդիկ ան
ապերջանիկ տղաքները և մինչև անգամ ա
նոնց խեղացնող ծնողքները չեն ձգեր որ
ցուրտ և անթի կորսնցնին . բայց անոնք որ
ծիր են և խելացի , ընդհանրապէս ըստ բա
ւականին ուտելիք և խմելիք և հագնելիք
ունին : Որչափ պատճառներ օճիկն շնոր
հակալ ըլլալ Լյուռուծէ՞ որ տա աղէկ դա
րիս մէջը կապրինքկոր , և որ իրեն նա
խախնամութեանը այսչափ դանազան պար
զենքը կըվայելենքկոր :

ՄԵՆՈՐԿ :

ՄԹՆՈՒ ՈՐՏ կըսվի Երկրիս բոլորտիքը
պատած օդը՝ հանդերձ բոլոր շաղինե
րովը՝ հոտերովը՝ և ուրիշ բաներովը . որ
անոր հետը խառնըված են և անոր մէջը կը
գտնուին : ՄԹՆՈՒՐՈՐ գլխաւորապէս կը
բաղկանայ օդէն՝ որ թէպէտ մենք չենք
տեսնար ան , բայց գիտենք որ անիկա նիւ
թական գոյացութիւն մըն է , որուն գլխա
ւոր յատկութիւններն են ծանրութիւն և
առաձգական զօրութիւն :

Օդը բնականաբար որչափ տեղ կըլե
ցունենէ կարելի է սեղմելով անկից պղտի
տեղի մը մէջ պարունակել անիկա . և ընդ
հակառակը կարելի է տաքցունելով այն
չափ տարածել անիկա , որ պաղ եղած ա
տենը որչափ տեղի կարօտ էր նէ , անկից
շատ մեծ տեղի մը կարօտ ըլլայ : ՄԹՆՈ
ւորտը քառսունհինգ միլիոն չափ բարձ
րութիւն ունի երկրէս , և իր վերի մասերը
վարի մասերուն վրայ կըճնչէ , անանկ որ
երկրիս երեսին մօտը եղած օդը բարձրերը
եղած օդէն էվել կըխտացունէ ու կըծան
րըցունէ : Դսկից է որ ծուխը ու շողին ո
րոնք վարի սահմաններուն օդէն թեթեւ են՝
և վերին օդէն ծանր , քանի մը հարուր կամ
քանի մը հազար ոտք վեր ելլալէն ետեւ հոն
մէյտեղ կըհաւաքուին ամպեր կըլան , և
հովին առջևը ինկած օդին մէջը հորիզոնա
բար շխտակ կըլողան :

Օդին ծանրութիւնը կամ ճնշումն է որ
ջուրը կամ ինչևիցէ հեղանիւթ մը խողո
վակի մը մէջէ վեր ելլալ կըպատճառէ
տղին բերանը , որ կըծծէկոր ան հեղանիւ
թը տակաւին կամ ուրիշ ամանի մը մէջէն :
Տղին ըրածը միայն խողովակին մէջի օդը
զուրս քաշել է որ անիկա բոլորովին պա
րապ ձգէ . բայց անատենը խողովակին
դուրսի օդին ծանրութիւնը հեղանիւթին
վրայ կոխելով վեր կըհրէ ան՝ որ ան պա
րապ տեղը լեցունէ :

ՄԹՆՈՒՐՈՐԻՆ հասարակ ծանրութիւնը
բաւական է ջուրը 32 ոտք վեր հանել խո
ղովակի մը մէջ , ուրկից օդը գործիքով
հանած է և թող տրված չէ նորէն լեցու
նել անիկա : Լս ճամբովը ջուրը բարձր
տեղեր կարելի է հանել ան գործիքովը՝ որ
կըսվի Վճեղու Գրհան : Եւ մէկ ծուռ

խողովակով մը՝ որ Սիփոն կրօվի, ամանի մը մէջ եղած բոլոր հեղանիւթը կամ ջուրը կարելի է դուրս վազողունէլ ամանը տեղէն չի շարժած: Բնական կըլլայ Սիփոնին մէկ ծարրը ջուրը խօթելով՝ և մէկալ ծարրէն օդը ծծելով. և ջուրը Սիփոնին վերի ծարրը ելլալէն ու դէպ ՚ի վար դառնալէն ետեւ ալ շարունակ կըլլաղէ, մինչև որ ամանին մէջի բոլոր ջուրը հասնի:

Մթնոլորտը Վստուածային իմաստութեանը գործքերուն մէկն է, շատ հարկաւոր բաներ կատարելու: Մթնոլորտը արեգակին լոյսը ցրտացունելով գիշերը կամայ կամայ ցորեկի կըղարցունէ, և ցորեկը գիշերի կըփոխէ. որ ան ժամանակները կըկոչվին Բըշալոյս և Վրիկվան Բղօտ Լոյս, և որոնց իւրաքանչիւրը ոչ միայն բնութեան մէջը գտնելով՝ ամենադեղնցիկ բաներուն մէկն է, հապա նաեւ բոլոր կենդանեաց սեռին պահպանութեանը և զիւրութեանը համար պատրաստելով ամենահարկաւոր բան մըն է: Բանդի գիշերվան մըթութեանէն մէկէն ՚ի մէկ օրվան պայծառութեանը անցնիլը թէ և մեր աչքերը բոլորովին չի խանգարել ալ նէ, մեծ ցաւ պիտի պատճառէր անոնց, երբոր ընդհակառակը՝ ցորեկվան լոյսին վրայ յանկարծակի մթութիւն դալը շատ անգամ դողով և դրժուարութիւնով պիտի պատէր պաշարեր մեզ:

Մթնոլորտին կատարած երկրորդ գործքն ալ՝ ձայն պատճառել է, և անիկա մէկ տեղէն ուրիշ տեղ անցունել է: Բնայ օդի ապրելու կարող ըլլայինք ալ նէ, մեր ականջները բանի մը չի պիտի գործածվէին, մեր լեզուները մէկ բառ մը արտաբերելու կարող չի պիտի ըլլային. երաժշտութեան և նուագարաններուն տըւած բեղիկըութիւններէն և ուսումներէն՝ քարոզներէն ու խրատներէն ընդունելու բոլոր օգուտները պիտի դաղրէին: Բնիկա փորձով ալ հաստատուած է. ինչու որ շատ բարձր լեռներուն վրայ՝ ուր որ օդը բարակութեթ է, ձայները տկար կըլլան. և թէ որ մէկ ամանի մը մէջէ բոլորովին հանիլ օդը, անհնար է որ զանկակը կամ ուրիշ ձայն տըւող գործիք մը ձայն հանէ անոր մէջը:

Երրորդ կրտեսանք որ մթնոլորտը իւրեւ մէկ գործիք մըն է որ երկիրս կըջոյն,

շողիները կըբարձրցունէ, ամպերը բոլոր իրենց գանձերովը մէկ սահմանէն մէկալը կրտանի ինչպէս որ բնութիւնը կըպահանջէ: Բնայ ասոր աղբուրները պիտի չորնային, դետերը և առուները վաղելէն պիտի դաղրէին. ծովին ջուրերը պիտի հոտէին, և երկրիս երեսը ցամքելով ամուլ և անբեր պիտի ըլլար:

Չորրորդ՝ օդը ամենահարկաւոր գործիք մըն է առուտուրի. օդին օգնութիւնովն է, որ բնութեան բերքերը և արհեստին հնարած բաները օտար երկիրներ կը տարվին: Իրաւ նաւակները թիւրով կարելի է տանել, բայց ան որչափ աշխատանքի կարօտ բան է: Իրաւ շոգիով հնար է նաեւ բալեցունել, բայց հովին պէտք միանգամայն անհնար և ուժով բան մը չէ կայ որ մէկ բեռնաւորած նաւ մը ընդարձակ Ովկիանոսին վրայ խաղցունէ:

Վերջապէս՝ օդն է կենդանիներուն մեծ և երջանիկ մասին յատուկ բնակարանը: Թռչուններուն թռելը պիտանի չի պիտի ըլլային իրենց՝ առանց օդի, շարժելու և շնչելու անոր մէջը: Եւ անոնք չէին կրնար երկրէս վերանալ, ոչ ալ մեր կրցածէն է վերի արագութեամբ մէկ տեղէն մէկալ տեղը կրնային անցնիլ: Բնածղական օդին վրայ իրենց թռելը դէպ ՚ի վար զարնելով դէպ ՚ի վեր կըլլան, և անոնք դէպ ՚ի ետեւի կողմերին զարնելով՝ զարմանալի արագութեամբ յառաջ կըշարժին:

Եւ անք և ասոնց պէս հազարումէկ բաներ կրկատարին օդով: Որչափ զարմանալի են Վստուածային իմաստութեան հնարքները և անոր զօրութեանը գործքերը: Եւ որչափ պաշտել պէտք է մեզի ասանկ անձառելի հրաշքներուն շեղինակը:

Եւստին Էղծ յանդիմանութիւն մը:

Բարեպաշտն և խոհմ մարդ մը գնաց տեւութիւն ընելու հարուստ կնկան մը հետ, որո՞ւմ երկը վեց ափս առաջ մեռած ըլլալով սեբաղմոնի մը վրայ նստած գտաւ ան բոլորովին սուգի մէջ: Բնայ վեց հանձնութեամբ մը իր և մօտեւորով ըստ. "Եւստին բարեկամ, կրնայի՞մ որ դէն չեն ընդհանր գտնէ Բնակարող Եւստի՞մոյ", Եւ յանդիմանութիւնը անանկ մը աղբից ան տիկինն, որ անմիջապէս սուգի նշաններ վերցուց, ու նորէն կնանքին հարկաւոր պարտաւորութիւնները կատարելու սկսանց:

կոտորել:

ԿՈՒՄԻՏԱՐ իրեք ոտք և չորս մատ երկայնութիւն ունի գագաթէն մինչև պոչը . և չորս ոտք երկայնութիւն ունի զըլխէն մինչև ոտքերը : Բարձր և վառուժ թռչուն մըն է երկան վիզով և երկան սրբունքներով . գլխուն գագաթը սև հաստը մաղերով ծածկրված է , և անոր ետևի կողմը մերկ է ու կարմիր , որով առ թռչունը ըստ բաւականին կը տարբերի արագիլէն որուն շատ մօտ նմանութիւն ունի մեծութեամբ և կերպարունքով : Կարմիրն փետուրները ընդհանրապէս մոխրագոյն է , և երկու մեծ փունջ փետուրներ կան որ թևերուն ծարի յօդուածէն կելան : Կսփետուրները մազի նմանութիւն ունին ու ծարերը վայելուչ կերպով մը դալարված են . և թռչունը իր ուղածին պէս կը վերցունէ ու կիջեցունէ անոնք :

Կուռնկը խիստ կրօնէ ընկերութիւնը , և հազիւ կը լայ որ մէկ հատ մը մինակ տեսնովի : Սովորաբար յիսունական կամ հարսական մէյտեղ հաւքոված կը թռչին կամ կը թռան ի միասին . և երբ մէկ մասը կերակուր ուտէ , միւսները պահապանի պէս կը սպասեն :

Կուռնկը թափառական և ընկերական թռչուն մըն է , որ ըստ մեծի մասին բուսական բաներով կը կերակուրի . ու Լ. Երոպայ յի մէջ ամէն տեղ կը գտնուի բայ ի Լնդղիայէն : Բնաբանին մէկը կըսէ թէ , աշխարհի վրայ տեղ մը չի կայ ուր որ մշակված դաշտեր գտնուին , ու կուռնկը երկրագործին հետը հոն չի գայ հունձին ատենը իրեն բաժին մը առնելու համար : Որովհետեւ ասոնք տեղափոխութիւն ընող թռչուն են , կանոնաւոր կերթան ու կուգան ան ատենները՝ երբոր իրենց պաշարը զերենք կը հրաւիրէ կամ կաքսորէ : Բնդհանրապէս Բռնին վերջերը Լ. Երոպայ կամ մեր բնակած կողմերը կը ձգեն , ու զարունին սկիզբին նորէն կը դառնան : Հիսունական կամ հարսական մէյտեղ եկած Հիւսիսային սահմաններէն դէպ ի արաւ կը չըլեն , բայց չըլած ատեններն կապված չեն որ իրենց ընթացքը առանց միջհատելու

յառաջ երթան . հասցա թէ որ ճամբաներնուն վրայ դաշտ մը պատահի քիչ մը ատեն կանկ կառնեն , հոն մէկ արէկ խընջոյք մը ընելու համար : Բսանկ ղիպուածներուն ատենը շատ մեծ վնասներ կընեն , մանաւանդ գիշերը . և երկրագործը՝ որ իրիկվընէ լեցուն յուսով կը պառկի , առտը վանց կը լայ իր դաշտը ամայի անապատ դարձած կը գտնայ մէկ թռչնափի մը ձեռքովը՝ որուն ետևէն հասնիլը անհնար է իր վրէժը խնդրելու համար :

Կս ճամբորդութիւններնուն մէջը խիստ շատ բարձրերէն կը թռչին : Չայներին բոլոր ուրիշ թռչուններուն ձայնէն բարձր է , և շատ անգամ ամպերուն մէջէն կը լայ վի երբոր թռչունը ամենեւին չի տեսնուիր : Իր մեծութեանը նայելով թեթև ըլլալուն , և թևերը շատ լան բանալուն համար , կըրնայ շատ բարձրերը վերանալու , ուր որ օդը խիստ թեթև է :

Կս օդաչու ճամբորդութիւններուն մէջ թէպէտ և իրենք անտեսանելի են մեզի , բայց ամէն վարի բաները յստակ կը տեսնան իրենք : Իրենց աղաղակովը կը կառավարեն ու կը շնորհեն իրենց թռչիլը , ու մէկգմէկ կը յորդորեն յառաջ երթալ կամ վար իջնալ , երբոր մէկ յարմար պատահութիւն մը կը հրաւիրէ զերենք՝ յափշտակութիւն ընելու : Հորենք իրենց սիրելի կերակուրն է . բայց հազիւ թէ մէկ ուրիշ բան մը գտնուի որ չուտեն :

Բնդհանրապէս խաղաղասէր թռչուններ են , թէ բուն իրենց ընկերութեանը մէջ , և թէ անտառներուն մէջը ուրիշ թռչուններուն հետ : Եպէտ և այսչափ մեծ կըրկայ , բայց մէկ պղտի բազէ մը կընայ է տեէն իյնալ , և շատ անգամ կը յաղթեն անիկա : Բազէով որսորդութիւն ընողներուն կըսուի է՝ քանի մը բազէ կուռնկին վրայ թող տալ . կուռնկը կը ջնայ որ անոնցմէ փախչի , շտակ գէպ ի վեր թռչելով , մինչև որ օդը խիստ բարկընայ ու ինքը կարող չըլլայ ալ է վիշ բարձր ելլալ : Բայց բազէն տակաւին չի ձգեր անիկա . և թէպէտ ինքը կուռնկէն քիչ յարմարութիւն ունի ասանկ բարակ օդի մէջը թռչելու , սակայն շատ արագաթուիչ ըլլալով կը հասնի անոր : Հատ անգամ երբ

Կուռնկ . Բնաբան : — Երազիլ . Էնէլ :

կուքն ալ անանկ բարձրը կելան որ ալ չեն տեսնուիր . բայց շատ չանցած , ան որ իր աչքը տնկեր վեր կրնայի , երկու մանր բիծերու պէս կըտեսնայ անոնք որ երեւալ կըսկընին . մէյմալ կըտեսնայ որ երկուքը մէկէն շիտակ վար կըդլտորինկոր , բազէն սաստիկ բարկութեան ու կուռնկը բարձր աղաղակի մէջ : Եսանկ երկան ատեն հալածվելով ու թռչելու կարողութիւնը հատնելով , խեղճ թռչունը ինքըզինքը կուռնակին վրայ վար կըձգէ , և անանկ կըսկընի յուսահատութեամբ ինքըզինքը պաշտպանել մինչև որ որսորդը գայ , որ ընդհանրապէս անոր կեանքը կարճըցունելով կուռնկը կըվերջացունէ :

Եւ կուռնկը դիւրին կրնայ որոշվել աւուռէն , գլխուն ետեւի կողմը մերկ կամ անփետուր չըլլալուն համար ինչպէս որ արուն է : Բնաւ երկուքէն էվել հաւկիթ չածեր մէկ անգամ մը թսխելու համար . հաւկիթները սազի հաւկիթի կընմանին բայց քիչ մը կապուտ են : Չազերը շուտով կընան թռչել , և անատենը ծնողքներին կըձգեն զերենք որ իրենց համար կերակուրը իրենք ճարեն . բայց ասկից առաջ անոնց առջևը կըյնան ու կըտանին ան տեղերը՝ ուր որ շատ դիւրութեամբ կընան կերակուր գտնալ : Եւ թէպէտ անատենը անփետուր են , բայց անանկ շուտ կըվազեն , որ մէկ մարդ մը դիւրութեամբ չի կրնար հասնիլ անոնց : Կըսվի թէ քանի որ ծերանան փետուրնին կըսկընայ . և անոնց կեանքին երկարութիւնը իմանալու համար , մարդուն մէկը մէկ ընտանի կուռնկ մը պահէր է քառսուն տարիէն էվել :

(Երեսնալ :

ԼՍԵՆՆԱԻՆ բան մը մի ըներ զաւակիդ առջևը , որ չես ուզեր թէ զաւակդ ան բանը ընէ : Թէ որ անիկա պատժես քու ըրած բանդ ընելուն համար , անիկա չի պիտի կարծէ որ ատ խստութիւնը քուկին իր վրայ ունեցած սէրիդ առաջ կուգայ որով կուզես անոր պակտութիւնը շիտկել . հապա էվելօք պիտի իմանայ թէ ան պատիժը հօրը խորթաբարոյութենէն ու ինքնակամ գողողութենէն է , որ առանց իրաւունքի իր զաւակը զրկել կուզէ ան աղատութենէն

ու հաճութենէն՝ որնոր ինքը կըվայելէ : Կամ թէ որ դուն քեզի իրաւունք կուտաս թէ կատարեալ մարդես , և որ մէկ տղայ մը պէտքը չէ ինքըզինքը մեծի տեղ սեպել , ասանկ ընելովդ մէկ նոր ուժ մը կէվելցունես քու ցուցուցած օրինակիդ վրայ , և էվելօք ազդու կերպով մը ան քու ըրած բանդ ընելու կըյորդորես անիկա . ինչու որ տղաքները միշտ ինքըզինքնին կատարեալ մարդու տեղ կըզենն մեր կարծած ատենէն շատ առաջ :

Պարտիս աղէկ գիտնալ որ քու զաւակը ներուդ վարժապետներուն կամ վերակալցուներուն մեծ պատիւ տալու էս , ու քու բոլոր ընտանիքդ ալ ան նոյն բանը պարտին ընել . ինչու որ անհնար է որ քու զաւակներէդ յոյս ունենաս մէկը պատուելու , երբոր անոնք կըտեսնան թէ դուն և իրենց մայրը և ուրիշները անպատիւ կընեն անիկա : Թէ որ դուն քու զաւակիդ վարժապետը կամ վերակալցուն բանի տեղ չի դընելով անարգանքի արժանի կըսեպես , ինչու անիկա իբրեւ վարժապետ կամ վերակալցուն ընտրեցիր . և դուն անիկա անարգելովդ՝ քուկին դատողութիւնդ չես մի անարգէր :

(Երեսներսնալ :

ՇՏ աղէկ է որ քու կեանքիդ ճանապարհը ուրախարտութեամբ քալես կամալցուկ մը ցաթկելով փուշերուն և տատաակներուն վրայէն , քան թէ ամէն ցանկի տակ նստիս և վիճակիդ դժուարութեանը վրայ ողջ ու լաց ընես : Ուրախ սիրտ մարդուն կեանքին թէլը շատ կերկրնայ մանկած ատենը , քան թէ միշտ տրտում և յուսահատութեան մէջ եղող մարդունը : Ես կեանքին վերաբերեալ բաներուն մէջ խոհեմութիւն բանեցունելը շատ հարկաւոր է . բայց երբ ձախորդութիւնը հասնի , տըրտունջը և յուսահատութիւնը դեղ ու դարման չի կրնար ըլլալ : Մեր վրայ չարիք էկած ատենը ամէնէն աղէկ ընելու բաներնիս ողջ ու կոծ չէ , հապա դործ . չէ թէ նրստելու և ան չարիքը քաշելու ենք , հապա ցաթկելու և անոր դեղը փնտրեալու ենք :

Վ. Երկու և Հալալիքի:

Վերկու մարդիկը ինչ տարբեր կարծիք ունեցան այ կեանքին վիճակին վրայով: Վ. Երկու ան մեծ անհասարակ կրթե թէ, «Ո՛վ չի տարափիր երբոր մտմտա թէ բոլոր աշխարհքը աւերմունքի թագաւորութիւն մը եղած է: Ինչո՞ւն է անիկա սքանչելի բաներով: Ինչո՞ւն է նաև աղետալի զոհներով: Սէկ ահագին դաշտ մը եղած է անիկա կոտորածի ու ժանտախտի: Կենդանիներուն ամէն տեսակը առանց ողորմութեան կը հալածվի ու կտոր կտոր կը պատուտի երկրի վրայ, ջուրին և օդին մէջը: Սարդոյ մէջը ալ էվելի թշուառութիւն կայ, քան թէ ուրիշ կենդանիներուն մէջը ամէնը մէկէն առնելով: Բարիքը կը սիրէ, և սա կայն գիտէ թէ պիտի մեռնի: Թէ որ մէկ անցաւոր բարութիւն մը վայելէ, զանազան չարիքներ կը քաշէ, և վերջապէս որդերուն կերակուր կը ըլլայ: Իր գլխուն դալու ապառնի չարիքներուն աս գիտութիւնը իրեն թշուառ արտօնութիւնն է, որմէն ուրիշ կենդանիները ազատ են: Իր կարծառութեան վայրկեանները կանցունէ քաշած թշուառութիւնները ուրիշներուն տարածելով, պարտքի համար իր ընկերը խեղդելով, խաբելով ու խաբվելով, հրամայելու համար ծառայութիւն ընելով, ու բոլոր ըրած բաներուն համար զոհանալով: Սարդկային սեւուր մէկէն առնելով ուրիշ բան չէ, քան թէ ամենաթշուառ էակներու բազմութիւն մը, ամէնն ալ չարագործ և դժբաղդ. ու հողաբունտ սատկած դիւր կը պարունակէ իր վրանք քան թէ մարդիկ: Կըսարտափիմ երբոր կընայիմ ան սոսկալի տեսարանին վրայ՝ որ բուն վերին նախախնամութեան դէմ գանդատ կընէ, և ինչպիսիք որ բնութեան զօրութիւնն է»:

Հիմայ ականջ դնէնք Հալալիքի ընդհանուր Բրիտանիային խօսքերուն, որ ինչպէս ապրած ատենը իր բոլոր յոյսը Բստուծոյ վրայ էր, անանկ ալ մեռած ատենը յուսով լեցուն էր՝ 200 տարիի չափ առաջ: Կըսէ թէ, «Ես շատ չանցած Բստուծոյ վրայով անանկ զարափար մը պիտի ունենամ, որ խիստ տարբեր է մինչև հիմայ իմ ունեցած գաղափարէս, և յաւիտեան զինքը փառաւորելու պիտի յարմարիմ: Ո՛հ. Սարմնացեալ Բստուծոյ վրայ

եղած մտածութիւնները ինչպէս անուշ են: Ինչպէս կը զարմանամ իմ վրաս՝ որ ես զինքը էվելք չեմ սիրեր, որ էվելք զմայելելով չեմ նայիր իր վրայ: Ինչ սքանչելիք է որ ես իմ ամէն մարմնաւոր ցաւերուս, և բուն մահուան գաղափարներուն մէջը ասանկ խաղաղութիւն մը կը գտնուիմ: Ինչ ողորմութիւն է, որ միտքս վրաս ըլլալով անոր իմ հոգիիս ըրած բարեբարութիւնը կը նամ յայտնէ: Իմ բաղձանքս իր փրկութեանը համար է: Կը փառաւորեմ իր անունը. ես դուայ ինքը՝ և կը մեռնիմ ուրախ ըլլալով իր վրայ: () Երհնեալ է Բստուած որ ես ծնեմ եմ: Ո՛հ թէ ես անոր եղած տեղը ըլլայի: Ես երկինքը հայր մը ու մայր մը և տասը եղբայրներ ու քոյրեր ունիմ. և տանը մէկերորդը պիտի ըլլամ ես: Ո՛հ. Բստուծոյ աս նախախնամութիւնը շատ զովել է, և ես յաւիտեան գովաբանելով պիտի պատմեմ անիկա: Թէ որ հիմակ վան իր ինծի ցուցըցած վարմունքին մէջը ասանկ փառք կայ նէ, ինչ պիտի ըլլայ ան Գառը աթուռին մէջ տեղը տեսնալը: () Երհնեալ է Բստուած որ ես ծնեմ եմ»:

Բստուածաշունչ Գիրք:

ԲՍՏՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԳԻՐՔԸ յարգութեամբ կարդա. ամէն մէկ տողը որ կը կարդաս մտմտա թէ Բստուած կը խօսիկոր քեզի: Կանրութեամբ կարդա ան. կեանքի ու մահու վերաբերեալ բան մըն է ան. և դուն վերջը անոր մէջի խօսքերովը պիտի փորձելիս: Խղճմունքը և Սուրբ Գիրքը երկու վկաներ են, և Բստուած անանց վկայութիւնովը քեզ պիտի դատէ: Սիրով կարդա Բստուծոյ բանը. քու սիրտդ կենդանացուր ու ջերմացուր անով: «Չէ՞ որ մեր սիրտերն ալ ներսերնիս կը հալելին մեզի հետ խօսած ատենը» ըսին աշակերտները: Բստուծոյ Բանը ոչ միայն քեզի առաջնորդելու ճրագ, հաղա նաև քեզ տաքցունելու կրակ ըլլէ: Սուրբ Գիրքը կարդա ոչ իբրև մէկ պատմութիւն մը, հաղա իբրև Բստուծոյ քեզի խրկելով խոստով մը, որ քու սրտիդ ազդէ: Դժբերք ըլլէ որ անիկա զրոյշ նոյն Հոգին քեզի օգնէ կարդալով ատենը, որ Բստուծոյ սուրբ Հոգին իր օրհնութիւն զարմանալի բաները քեզի ցուցնէ:

Իտալիայի գրքերի մասին :

ՏՆՆՈՒՄԻՆ ԳԻՏԵՆԻ գեղեցիկ մեկին մէջը կրակ մը պատահեցաւ , բնականէն բէն աղքատ մարդ մը բոլոր կարողութիւնովը կը ջանար օգնութիւն ընել կրակը մարելու : Բայց բոլոր եղած աշխատութիւնները պարտաւ էին : Երկան ժամանակէն ետեւ իրեն զուցովեցաւ թէ կրակը իր տանը մօտեցեր է , ու թէ որ կուզէ իրեն կարասիքները խալըսել վայրկեան մը կ'ըսնցունէրու ատեն չի կայ : « Եւ ինչ պատուական բան մը կայ » որ պարտիմ առաջ խալըսել » . պատասխան տրուաւ մարդը . « Իմ աղքատ և հիւանդ դրացինս ինքզինքին օգնելու կարող չէ . թէ որ ես իրեն չօգնեմ նէ պիտի կորսնցնի , գիտեմ որ անկա ինծի ապաւինած է » : Եւ զուցածին օրէս թուաւ գնաց իր դրացինին տունը , քոյերուն մէջէն անցաւ իր կեանքը վտանգի մէջ ձգած , ու հիւանդը զրկեց զուրս հանեց ապահով տեղ մը : Կովէնհէկէնի մէջ մարդասէր ընկերութիւն մը աս մարդուն ըրած քաջութեանը հաւանքով , արժամ դաւաթ մը ընծայ տրուաւ իրեն : Գանի մարքայի ստակով լեցուն :

() Էն-Էն :

Ետուածային օգնութիւնը անատենը մօտ է , երբոր մեր թշուառութիւնը խիստ մեծ է : Սարգուն յետին աստիճան հասնիլը Ետուածայ պատահութեան ժամանակն է . երբոր Սարգուն բոլորովին խոնարհ ըլլայ , անատենը Համանը կը կախվի :

ՆՈՐԱՆՈՒՐ :

Կռէյթ Ուէսթըն շոգեկառքը Եպրիլի 29 էն ըստ 1 ատ . մինչև մայիսի 5ը մէկ շաբաթին մէջը 1 ռետոնէն Պրիսթոն 12,000 ճամբորդ տարաւ : Ենոյն շաբաթը 2,000 լիբէ սթէնդինէն էվէլըստակ սոսին անոր տէրերը :

Սայիսի 11 էն մինչև 18ը մէկ շաբաթին մէջ 17 թղթատար նաւ մտաւ Պուրտի նաւահանգիստը հանգերձ 559 ճամբորդով , և նոյն շաբաթը ելաւ անկից 764 ճամբորդով :

Կարգինալ Գիսթը * Եպրիլի 29 Պոնորարդէին քեռին որ առաջ 1 իօնի արքայիսկոպոսն էր , մօ-

կարասիք էր . Էն-Էն :

տերս Հոռմայի մէջ մեռաւ : Իր մեծագին գրքատունը և ամէն իր աշխիւ պատկերները որոնք խիստ շատ էին , կտակով 1 իօն քաղաքին ձգեց :

Կըսվի թէ աս տարվան առջի չորս ամիսներուն մէջ Փարիզի մէջ անանկացած վաճառականներուն պարտքը 34 միլիոն * Գլոսնի կալ :

Ենգղիայի Թագուհին հաղիւ թէ քսան տարեկան է հիմայ . Փորթուքալի Թագուհին մէկ ամսու մեծ է անկից . Սպանիայի Թագուհին տակաւին ութ տարու չէ , և իր մայրը որ տեղը կը թագաւորէր , երեսներկու տարու չափ է :

Երբ աս և ծեր կնիկ մը քիչ մը ատեն առաջ Փարիզի մօտը 1 փէր ըսված քաղաքը դատաւորներուն գնաց օգնութիւն գտնալու անոնցմէ : Երբոր դատաւորները իր վիճակը հարցուցին , ըսաւ անոնց որ ինքը բանի մը տէր չէ , բայց կը յիշէ որ 35 տարի առաջ երբոր իր էրիկը զինքը երեսն ձգեց ու քիչ ատենէն ետքը մեռաւ , պղտի արտ մը ունէր . բայց ինքը բնաւ անոր վարձքը ընդունած չէ , ու որուն ձեռքը ըլլալը չիտէ : Գատաւորները հարցուփորձ ընելով արտը և անկա գործածող մարդը գտան . մարդը խոստովանեցաւ որ արտին տէրը կնիկն է , և 35 տարվան վարձքը որ միշտ մէկ դի գրեթէ պահէր էր , հանեց տրուաւ անոր որ 800 Գլոսնի էր , և բուն արտին գինէն ալ էվէլի :

Գաղղիարէն օրագրութիւն մը կը գրէր թէ , Սայիսի մէջ մէկ իրիկուն մը սաստիկ մրրիկի մը ատեն ձանձրութիւն տրուող օտարական մը 1 փէր քաղքին մէջը մէկ տուն մը մտաւ : Գաղղի չալիլու և անկից մտնալու տեղը տանը վրայէն խոհանոցին եփարանին ծակը մտաւ , հոն ծխվելու համար կախված միսերը վար ձգեց , իջաւ խոհանոցը և անկից ծակ մը քսեցաւ պատին վրայ ու քովի սննեակը մտաւ ուր որ տանըտէրը իր ընտանեօրը իրիկվան կերակուրը կուտէր : Եւ անաւ կընկալ տես եկողին յանկարծ ներս մտնալը սենեակին մէջէնները իրար անցուց : Եւ մենէին հոգ չընելով իր ըրած չարութեանը վրայ տանըտէրը չը ոտքին տակի գետինը սկըսեց քակել . առանց մարդավարութեան դէպի պահանջը գնաց շատ եղի ամանները կտորեց և անոնց մէջէնը հալեցուց . վառարանին վրայ գրված երկաթէ աման մը կտոր կտոր ըրաւ . և ամարդութեամբ եկածին պէս դուրս ելաւ մէկ ուրիշ ծակէ մը որ ինքը բացաւ պատին վրայ , սենեակին մէջը եկողներուն մէկին վնաս մը չի տալով : Եւ ըրած խոզը բաւական չի սկսելով զարմանալի արագութեամբ վերի սենեակը ելաւ , հոն ինքզինքը կտործաւցուց զանազան կարասիքներ կտորտելով , և վերջապէս պատահան մը կտորելով անցաւ գնաց անոր էր Կայծալ :

* Սէլ Գլոսնի է 4 զուր-28 փութայ :